

O troških za ustanovitev in vzdrževanje javnih ljudskih šol na Kranjskem.

(Konec.)

Z zaslovom „šolska občina“ razumevali so se po dosedanjej interpretaciji zakonskih določeb, — kajti definicija tega zaslova ne nahaja se v nobenem zakonu, — vsi, kateri so všolani h kakej šoli. Razdeljevali so se torej tudi troški za šolske stavbe in za stvarne potrebe samo med všolane prebivalce. Jednako tolmačil se je večinoma tudi v drugih kronovinah zaslov „šolska občina“.

Proti takemu tolmačenju izreklo se je pa upravno sodišče tekem zadnjih let v mnogih svojih za druge kronovine izešlih razsodbah.

Upravno sodišče ravna se pri tem po načelu, da se mora določba §-a 62. zakona z dne 14. maja 1869, št. 29 drž. zak. smatrati merodajno za deželno zakonodajstvo, ker po omenjenej zakonskej določbi ima skrbeti v prvej vrsti občina dotičnega kraja za šolske troške in državni zakon ne dovoljuje deželnemu zakonodajstvu, da bi se ustanavljali manjši faktorji, ki bi zalagali troške ljudskih šol, kakor krajne občine, ter deželam samo prepušča, da smejo določevati, v koliko se k troškom za ljudsko šolstvo smejo pritegniti tudi okraji. Ako obstoji v tem oziru med deželnimi in državnimi zakonskimi določbami navidezno kak razloček, ter ako bi bilo v tem oziru po deželnem zakonu kaj dvomljivega, mora se vpoštevati, da je deželni zakon samo izvršitvena določba državnega zakona ter ne more nasprotovati državnemu zakonu. Upravno sodišče zagovarja torej v svojih razsodbah izešlih za druge kronovine, sosebno za Češko, mnenje, da je razumevati z zaslovom „šolska občina“ všolano krajno občino in, ako je všolanih več krajnih občin, vse krajne občine, katere so všolane h kakej šoli bodisi v celoti, bodisi deloma. Zaslov „šolska občina“ je torej samo skupno ime v slučajih, da h kakej šoli ni všolana samo jedna krajna občina, ampak da jih je všolanih več.

Tudi v kranjskih zakonih tičočih se ljudskega šolstva, ne najdemo, kakor smo že omenili, definicije zaslova „šolska občina“.

Omenjeni zakoni določujejo samo, da morajo zalagati troške stvarnih šolskih potreb „šolske občine“.

Občinski red za Kranjsko z dne 17. februarja 1866, št. 2. dež. zak. pa določuje v §-u 28., da ima krajna občina skrbeti, da se ljudske šole napravljajo, vzdržavajo in zakladajo, in jednako ukazuje § 3. dež. zak. kranjskega z dne 26. oktobra 1875, št. 27. dež. zak., da se prepušča „krajnim občinam, katere spadajo pod šolski okoliš“, če hočejo odpraviti skladne prinose za šole in primankljej nadomestiti s pomočjo navadnih šolskih doklad.

Še splošneje določuje § 18. deželnega zakona kranjskega z dne 9. marca 1879, št. 13. dež. zak., da imajo občinski predstojniki skrbeti, da se pravočasno založé in poravnajo troški za šole, kolikor jih pripade na občine.

Navedene zakonske določbe so toraj pripomoček, da se zaslov „šolska občina“, ki se nahaja v §-u 3. deželnega zakona kranjskega z dne 28. decembra 1884, št. 1. dež. zak. za l. 1885. in na drugih mestih, pravilno tolmači, ter podpirajo nazor, da je šolska občina všolana krajna občina, oziroma vse krajne občine, katere so všolane h kakej šoli.

Iz navedenega pa sledi, da se nepokriti troški za šolske potrebščine ne smejo razdeliti med všolane prebivalce, temveč med všolane krajne občine po tem, jeli so všolane cele ali deloma, to je po razmerji davkov všolanih delov. Vsaka krajna občina še le skrbeti ima, da se iz njenih dohodkov založi prispevek, kateri pripade na njo.

Na ta način se pa faktor, kateri zalaga troške za stvarne šolske potrebe, poveča in se torej olajša zalaganje teh troškov, kakor če bi jih morali založiti samo všolani prebivalci.

O troških za preskrbljenje onemoglih članov šolskega osebja in udov in sirot umrlih učiteljev določuje § 57. državnega zakona z dne 14. maja 1869, št. 62 drž. zak., da se imajo za založbo penzij v kraljevinah in deželah napraviti penzijske zaloge. Slično določuje § 80. deželnega zakona za Kranjsko z dne 29. aprila 1873, št. 22. dež. zak., da se ustanovi pokojninska blagajnica za pokojnine v službi onemoglih učiteljev in za preskrbljevanje njihovih udov in sirot in da gospodari s pokojninsko blagajnico deželna šolska oblast.

V pokojninsko blagajnico plačevati imajo v prvi vrsti člani učiteljstva sami, ker morajo v smislu §-a 81. navedenega deželnega zakona vplačati v blagajnico, ko dobe po preskušnji za učiteljsko sposobnost službo, 10 odstotkov svoje prve za pokojnino števne plače in ravno toliko od zneska, za kateri se jim pozneje zboljša plača, poleg tega pa še vsako leto dva odstotka svojih letnih za pokojnino števnih prihodkov.

Izvanredni dohodki penzijskega zaklada so upravni prebitki iz prodaje šolskih knjig, kolikor pripadajo na Kranjsko in globe, kateri se plačujejo vsled razsodeb šolskih oblastev (§ 82. l. c.).

V kolikor ne bi zadostovali ti dohodki za vsakoletno potreščino, ima se primankljej v smislu §-a 4. deželnega zakona za Kranjsko z dne 18. junija 1877, št. 6. dež. zak. založiti iz deželnega zaklada kranjskega.

Prvotno stekali so se v pokojninski zaklad v smislu §-a 82. odst. 2. deželnega zakona za Kranjsko z dne 29. aprila 1873, št. 22. dež. zak. tudi dohodki izpraznjenih učiteljskih služeb. Ta določba razveljavila se je pa po uže omenjenem zakonu z dne 18. junija 1877, št. 6. dež. zak. — . —

K vporabi §-a 263. k. pr. r.

Pod tem zaglavjem priobčil je g. dr. Stepančič v zadnji številki „Pravnik-a“ kazenski slučaj, iz katerega izvaja pravno mnenje, da mora zastopnik zasebnega obtožitelja, ki izvé še-le pri glavni obravnavi, da ga je obtoženec na časti razžalil, pridržati si v smislu §-a 263. k. pr. r. samostalno preganjanje, ináče izgubi pravico do obtožbe.

To mnenje se mi ne vidi pravo.

Pri dotični obravnavi, določeni o zasebni obtožbi obtožitelja, bili so navzoči stranki in obtožiteljičin zastopnik, toda obravnavalo se je jedino le o obtožbi obtožiteljice A in izključljivo letá smatrati je kot navzoči obtožitelj v smislu §-a 263. k. pr. r. ne pa tudi dr. C., ki je bil samo pooblaščenec, ne pa ob jednem tudi pravdna stranka.